

Vogelstein Julie. *Von französischer Buchmalerei*. München, 1914. Delphin-Verlag. 8-r. 125, l. XXVIII melléklet. Ára 20 Márka.

Ez a BEHRENS-antikvával, vastag papírra nyomtatott, izléses kiállítású kötet, nem adja pragmatikus történetét a francia miniatűr fejlődésének, hanem nem épen könnyű stílusban megírt esztétikai méltatása a francia könyvfestésnek. A miniatűr szerinte abban különbözik az önálló festménytől, hogy egy különös egységbe, a könyvlapba illeszkedik bele s ehhez kell magát alkalmaznia. Igaz ugyan, hogy a miniatűrök egy igen nagy része széttöri ezeket a kereteket s mint önálló kép kíván érvényesülni, de hát ez — az esztétikai kánonokkal dolgozó kritikusok rendes szokása szerint — szerzőknél sem jelenti azt, hogy talán az ő elmélete a hibás, hanem, hogy az elméletének ellentmondó művészi termékek tökéletlenek. Ezen a legnagyobb mértékben történetietlen álláspontból nézve a miniatűröket, igazat kell adnunk neki, hogy a XIV. század francia termékei felelnek meg legjobban az általa felállított esztétikai ideálnak, ami természetes is, hiszen az ideál alapelveit épen a XIV. századi francia miniatűrűből vonja le. Magától értetődik, hogy a XV. század olasz miniatűrűiből, melyeket szerzőnk francia szemüvegén át annyira lenéz, ép oly könnyen vonhatók le a miniatűrűre vonatkozó esztétikai szabályok s ha a miniatűrű egész történetére az így nyert szempontokat alkalmazzuk, úgy ép oly kétségtelenül be fog bizonyosodni, hogy az olasz miniatűrű a legstilszerűbb és legtökéletesebb, mint ahogy szerzőnk ezt a francia könyvfestésre bebizonyította.

VOGELSTEIN szerint a könyvművészetnek kettős — dekoratív és illusztratív — célja van s e cél megoldását még az a sajátos korlátozás is megnehezíti, hogy úgy diszít, mint illusztratív szempontból a szöveg írásához kell simulnia. Dekoratív tevékenységére nem rendelkezik szabadon a könyv lapjaival, hanem a lapra kerülő vagy már rajta lévő szöveggel is számolnia kell. Számolnia kell nemcsak külsőleg, hanem belsőleg is, mert hiszen magyarázni, érzékelhetővé tenni tartozik a szövegben mondottakat. (21. l.) A miniatűrűk nagy része kisméretű s e kisméretűség megkívánja, hogy aprólékosan, legparányibb részletekre is kiterjesszék az ábrázolásban. (22. l.) Végül a középkori könyvek javarészt egy meghatározott egyén legintimebb lelki szükségleteinek kielégítésére szolgálván (a legtöbb illusztrált kézirat egy bizonyos megrendelő számára készült ájtatossági könyv), ez maga után vonja, hogy a miniatűrűknek is intimeknek, a magába-

szállás óráival egybehangzóknak kell lenniök. (26 l.) Két külön fejezetben taglalja azután a szerző a könyvfestés két főelemét, a dekoratív részleteket és az önálló képeket s a következő, esztetizáló álláspontjának megfelelő, eredményre jut: «Das Entwicklungsbild der Buchillustration stellt sich uns nicht in der Form einer Treppe dar, die stufenweise hinaufführt zum Plateau ihrer Höhe und stufenweise wieder hinab. Ihre reine Höhe ist nur ein schmaler Grat, auf dem sich kaum verweilen lässt, unmerklich gleitet der Fuss schon hinab.»

A 28 képes táblán 77, jobbára erősen redukált s így az eredetiről igen tökéletlen képet adó illusztráció van; ez sem módszeres gyűjtemény, hanem az esztetikai fejtegetéseket, párhuzamokat illusztráló példatár francia, bizánci, angol, ir, olasz és flamand kéziratokból összeválogatva. 2

Fumagalli G. *L'arte della legatura alla corte degli Estensi, a Ferrara e a Modena, dal sec. XV. al XIX. col catalogo delle legature pregevoli della biblioteca Estense di Modena.* Firenze. MCMXIII. 4r. LXXII, 104. l. 29 tábla. Ára 20 L.

Az ESTE-család vagyoni leltárai közül időrendben a legrégebb 1436-ban kelt. E kimutatásban könyvek is szerepelnek, melyek Guiseppe PARDI megállapítása szerint három forrásból származnak. Egy részük már 1393-ban a család birtokában volt s valószínűleg Alberto marchese szerezte meg, egy másik részüket III. Niccolo vásárolta 1429 és 1436 között fia, Leonello számára, GUARINO útmutatása nyomán, míg a francia kéziratokat ugyanezen Niccolo harmadik felesége Riccarda di SALUZZO hozta a házhoz. Ujabb könyvek szerepelnek a Borso d'ESTE könyvtáráról 1467-ben fölvelt leltárban. Mindkét jegyzék a kéziratok kötésének a minőségét is leírja s itt-ott az alkalmazott felírásokra és jelvényekre is kiterjeszkedik.

A kötések leírásában az arany-gyöngyök, melyek az u. n. MEDICI-kötéseket jellemzik, az I. Ercole herceg ruhatáráról 1471—1478 vezetett jegyzékben tűnnek föl először, még pedig az 1472. évszámmal s mindig kifejezetten firenzei termékeknél. A herceg felesége, Eleonora d'Aragona, főleg vallásos iratokat gyűjtött s kiváló gondot fordított külső fényükre, amint ez a halálakor (1493-ban) készült leltárból kiderül. A herceg egész könyvtáráról, mely 512 kéziratból állott, 1495-ben teljes leltárt készítettek. Megvan továbbá azon könyvek jegyzéke is, melyeket a hírhedt Lucrezia BORGIA 1502-ben magával hozott Ferrarába, amikor